

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Eliko Essmann

LASTEVANEMATE HINNANGUD EELKOOLIEALISTE LASTE KIUAMISELE
bakalaureusetöö

Juhendaja: Kasvatusteaduste dotsent Kristi Kõiv

Tartu 2018

Lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste kiusamisele

Resümee

Kiusamine on laiaulatuslik probleem, mis saab alguse varasemas lapse eas. Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada lapsevanemate hinnangud kiusamise kohta eelkooliealistel lastel. Eesmärgi saavutamiseks teostati kvantitatiivne uurimus, selleks viidi läbi küsitlus nelja erineva lasteaia eelkooliealiste lapsevanemate seas. Uurimuses osalenud lapsevanemad, täitsid ankeetküsimustikku 32 väitest ja ühest avatud vastusega küsimusest.

Uurimustöö tulemustest selgus, et enamus uurimuses osalenutest nõustusid väitega, et kiusamist esineb eelkoolieas olevatel lastel mõningal määral ning ei välistatud kiusamise mitte esinemist. Samuti arvasid lapsevanemad, et ei olnud kuigi sageli näinud pealt tõsiseid kiusamisjuhtumeid lasteaias. Lapsevanemad olid arvamusel, et ükski kiusamisega seotud küsimus pole liialdatud ning sagedamini nõustuti väidetega, et eelkooliealiste laste kiusamine on füüsilist laadi, sunniviisiline, asjade äravõtmine ja verbaalset laadi kiusamine.

Kiusamisjuhtumite vähendamise võimalustena nähakse koostööd lasteaia ja kodu vahel, samuti ollakse arvamusel et pidev selgitustöö, märkamine ning positiivseks eeskujuks olemine võib vähendada lasteaias esinevaid kiusamisjuhtumeid.

Võttesõnad: eelkooliiga, hinnang, kiusamine, laps, lapsevanem, lasteaed

Parents assessments of bullying among pre-school children

Abstract

Bullying is a widespread problem that begins at an earlier childhood. The aim of the undergraduate work was to find out parents' assessments of bullying among pre-school children. A quantitative study was carried out to achieve the purpose of the research, for this purpose, a poll was conducted among four different kindergarten pre-school parents. The study involved completed a questionnaire consisting of 32 statements and one open-ended question.

The results of the research revealed that most of the parents participating in the study are of the opinion that there is bullying in pre-school. Parents also thought that they had not often seen serious cases of bullying in kindergartens. Parents were of the opinion that none of the issues of bullying was exaggerated and more often were accepted by allegations that bullying of pre-school children is physical, conditional threats, exclusion and verbal abuse.

As an opportunity to reduce bullying, close co-operation between kindergarten and home is considered, and it is believed that continuous explanation, noticing and positive role models can reduce the number of bullying cases in kindergartens.

Keywords: preschool age, opinion, bullying, child, parent, kindergarten

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE.....	5
1.1 Kiusamine olemus	5
1.2 Kiusamine eelkoolieas	6
1.3 Ohvrid, kiusajad ja kõrvalseisjad.....	7
1.4 Kiusamine poiste ja tüdrukute seas	9
1.5 Lastevanemate hinnangud kiusamisele eelkoolieas varasemate uurimuste põhjal	10
2. UURIMISMETOODIKA.....	12
2.1 Töö eesmärk, uurimiseküsimused	12
2.2 Valim	13
2.3 Mõõteinstrument.....	14
2.4 Protseduur.....	16
2.5 Andmete analüüs	16
3. TULEMUSED.....	17
3.1 Kiusamise eksisteerimine eelkoolis.....	17
3.2 Suhtumine eelkoolialiste laste kiusamisse	17
3.3 Eelkoolialiste laste kiusamise tähendus lapsevanemate hinnangul	18
3.4 Kiusajate ja ohvrite rolli tajumine eelkoolialiste laste seas.	19
3.5 Kiusamine poiste ja tüdrukute seas	20
3.6 Kiusamise vähendamise võimalused lasteaias lapsevanema hinnangul.....	21
4. ARUTELU	23
Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus	26
TÄNUSÕNAD	26
AUTORSUSE KINNITUS	26
Kasutatud kirjandus.....	27
Lisa 1. Ankeetküsimustik	29

Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö käsitleb kiusamist eelkoolieas keskendudes selle olemusele lapsevanemate hinnangul. Töö eesmärgiks oli välja selgitada lapsevanemate hinnangud kiusamise kohta eelkooliealistel lastel. Kiusamine, see on meie ühiskonnas väga tõsine ja aktuaalne probleem, mis puudutab paljusid lapsi, noori ja ka täiskasvanuid. Sellega võib kokku puutuda igaüks, kas kiusatava või kiusaja rollis või hoopis kõrvalseisjana. Palju on räägitud kiusamisest koolis, kuid kas kiusamise tagamaad võivad juba olla alguse saanud varasemalt, näiteks lasteaiast? Selleks, et jõuda töö eesmärgi täitmiseni, tuleb selgeks teha ka kiusamise tähendus, liigid ning osapooled lastevanemate hinnangul.

Uurimistöö teema osutus valituks autori isiklikust huvist tulenevalt. Kiusamine on tänapäeval aktuaalne ning samuti on töö autor ise kogenud kiusamist alg-, põhi- kui ka keskkoolis. Sellest tulenevalt tekkiski küsimus, kas kiusamisjuhtumeid võib leida eelkoolieas ning alushariduses.

Antud bakalaureusetöö koosneb neljast osast. Töö esimene osa uurimuse teoreetilisest ülevaatest. Seal tuuakse välja kiusamise olemus, kirjeldatakse kiusamist eelkoolieas, kirjeldatakse ohvreid, kiusajaid ja kõrvalseisjaid, eristatakse tüdrukute ja poiste vahelist kiusamist ning tuuakse välja varasemad läbiviidud uurimused kiusamisest eelkoolieas. Töö teises osas kirjeldatakse uurimismetoodikat – valim, mõõteinstrument, protseduur ja andmeteanalüüs. Töö kolmandas osas esitatakse kvantitatiivse uurimuse tulemused. Töö neljandas osas analüüsitakse uurimistöös saadud tulemusi ning tuuakse välja töö piirangud ja praktiline väärtus.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1 Kiusamine olemus

Kiusamist peetakse agressiivse käitumise alamkategorriaks (Kõiv, 2006), see on suunatud ohvrile, kes ei suuda end efektiivselt kaitsta (Sharp & Smith, 2004). Kiusamine on korduv ja tahtlik ohvrile vaimselt või füüsiliselt kahju tekitamine, millele on iseloomulik tasakaalutus võimesuhetes ohvri ja kiusaja vahel (Kõiv, 2006). Kiusamine liigid on füüsiline, verbaalne kui ka kaudne kiusamine (Kõiv, 2006). Füüsilise kiusamise all saame mõista tõukamist, kriimustamist, jalgade või rusikatega löömist. Füüsiline kiusamine põhjustab sageli nähtavaid vigastusi. Verbaalne kiusamine on haavavate sõnade kasutamine, vägivallaga ähvardamine ja

mõnitamine. Kaudse kiusamise alla kuuluvad inimese grupist isoleerimine ja kuulujuttude levitamine (Sharp & Smith, 2004).

Aeg-ajalt tülitsevaid, vaidlevaid ja vihastades teisi löövaid lapsi, ei saa nimetada kiusamiseks. Kiusamist tuleb eristada müramisest, mil lapsed katsuvad omavahel jõudu ning pole vihased (Kõiv, 2001). Aastatega on lastemängud muutunud vägivaldsemaks ja agressiivsemaks, kuid laste mängud, mis kaotavad lõbu, mängulise elemendi ja hakkavad korduma tahtlikud haiget tegemised ning mõjuvad teist kahjustavalt, võivad muutuda ajajooksul kiusamiseks (Kõiv, 2006).

Kiusamine on oht inimese tervisele, mille sümptomid võivad olla erinevad. Kiusamine kurnab ohvrit, füüsilisteks sümptomiteks mis võivad sellega kaasneda on peavalud, kõhuvaevused. Probleemne kiusaja on ohuks ümbritsevate vaimsele ja kehalisele tervisele (Jokinen, 2008).

1.2 Kiusamine eelkoolieas

Perioodi, mil lapsed lasteaias hakkavad käima, peetakse oluliseks paljude laste elus ja seda peamiselt seetõttu, et lapsed on esmakordselt uues keskkonnas, kus nad on suhtes eakaaslastega ja osalemises organiseeritud tegevustes. Reeglina õpivad lapsed käitumismudelid ja sotsiaalsed oskused kaasa kodust, eeskujusid matkides kantakse need üle lastekollektiivi, kus möödub suur osa laste päevast (Saarits, 2005). Juba lapsepõlves on oluline luua sotsiaalsete oskuste vundament, oskus tulla edukalt toime erinevates olukordades (Saarits, 2005).

Esimestel eluaastatel on lapse tulevaks käitumiseks suur roll, lapse moraalne areng toimub kiiresti lapsele turvalises õhkkonnas ja armastusest ümbritsetuna, kus teda suunatakse teisi aitama (Houghton, 2000). Inimest, kes on sotsiaalselt kompetentne, võib iseloomustada omadustega nagu vastutustundlik, oskab oma käitumist kontrollida, omab võimet grupis kohaneda ja on koostöövalmis (Saarits, 2005). Ebapiisavad sotsiaalsed oskused või nende puudumine võivad kaasa tuua käitumisraskused (Saarits, 2005). Ebajärjekindel lapse kohtlemine ja hooletusse jätmine ei anna lapsele teavet, kuidas käituda ning miks ta peaks teistest hoolima, selline laps võib kujuneda rahutuks ja agressiivseks, jättes lapse vajadused rahuldamata võib kujuneda lapsest kiusaja (Houghton, 2000).

Lasteaed võib olla lapsele esimeseks kohaks väljapool kodu keskkonda, kus võivad avalduda suhte raskused eakaaslastega. Kiusamiskäitumine võib esineda juba laste hulgas lasteaias. Kiusamine lasteaias toimub eakaaslaste kontekstis ja avaldab mõju tervele

lasteaiarühmale (Perren & Alsaker, 2006). Kiusamise esinemisel võivad tekkida nii lühi- kui ka pikaajalised negatiivsed tagajärjed nii ohvritele kui ka kiusajatele (Perren & Alsaker, 2006). Kiusamist ei tasu jätta tähelepanuta (Houghton, 2000). Varajane kiusamise tuvastamine ja probleemide kõrvaldamine, aitab ennetada negatiivset mõju laste sotsiaalses ja emotsionaalses arengus ning soodustab eduka kohanemise koolis (Vlaschou, Andreou, Botsoglou & Didaskalou, 2011), just sellepärast tuleb kasutusele võtta meetmeid kiusamise takistamiseks (Perren & Alsaker, 2006). Mida enam puutuksid lapsed peres ja lasteaias kokku austusega võõrastesse kultuuridesse, harjumustesse, ebatavalisse käitumisse ja omalaadsusesse, seda enam õpitakse mitmekesisust imetlema (Baum, 2003).

Kiusamist eelkoolieas kinnitab Vlaschou, Andreou, Botsoglou ja Didaskalou (2011) teostatud uurimus. Vlaschou jt (2011) viisid läbi uurimuse, milles keskenduti kiusamise esinemisele eelkooliealiste laste hulgas, kiusamise levikule, seda mõjutavatele perekondlikele teguritele, kiusamise soolistele ja vanuselistele erinevustele. Uurimusest ilmnis, et lapsed tajuvad kiusamist juba eelkoolieas ja nad on võimelised eristama kiusamise liike nagu verbaalne, füüsiline, tõrjumine ja kuulujuttude levitamine. Eelkoolieas lapsed võivad olla kiusajad, ohvrid või omada mõlemat rolli. Märgati ka kiusamises soolisi erinevusi, kus leiti, et poiste hulgas on suurem tõenäosus füüsiliseks agressiooniks kui tüdrukute hulgas, mõlemale sugupoolele on omane verbaalne kiusamine ning tüdrukud kogevad rohkem tõrjutust, kui poisid.

On oluline, et kiusamiskäitumine oleks võimalik ära tunda ning probleemile nimi anda (Jokinen, 2008). Lapsele on oluline, et ta saaks kellegagi rääkida, sest probleemist rääkimine on alati abiks. Kiusamist ei tasu maha vaikida (Jokinen, 2008). Laps vajab vanematepoolset tuge, et tekkinud probleemist rääkida, ta tunneb vajadust helluse ja armastuse järele (Kõiv, 2001).

1.3 Ohvrid, kiusajad ja kõrvalseisjad

Kiusamise ohvriteks on enamasti lapsed, kes on nooremad, nõrgemad ja psühholoogiliselt ebakindlamad (Rogers, 2008). Lapsed, kellel on raske end oma kaaslaste hulgas maksma panna (Sharp & Smith, 2004) ja teistest millegi poolest erinev, võivad kergesti langeda kiusamise ohvriks (Hansen & Henriksen, 2003). Mõned ohvrid, kes kannatavad kiusamise all, võivad justkui ise endale kiusamist esile kutsuda, nad tunduvad nõrgad ja enese suhtes ebakindlad, sellega tõmbavad nad tähelepanu ning nii nad võivadki olla ohvriteks kiusajatele

(Hansen & Henriksen, 2003). Ohvriks võivad saada ka need, kes on seda ise ebasobiva käitumisega esile kutsunud, näiteks mängu segamine või tüütamine (Sharp & Smith, 2004).

Kiusatavad võivad kogeda erinevaid tundeseisundeid nagu halb enesetunne ja ängistus (Jokinen, 2008). Sageli on ohvrid üksikud (Perren & Alsaker, 2006), ühest küljest näib, et nad eelistavad üksi mängida (näiliselt vabatahtlikult), teisest küljest on nad tihti tõrjutud ja neil polegi kellegagi mängida. On täheldatud, et kiusatud lapsed ja noorukid kannatavad madala enesehinnangu, endassetõmbumise ja ennasthävitavate mõtete all ning sattuvad kergemini kuritegelikule teele (Niilberg, 2003). Kiusamist lõpetada võib olla raske, sest kiusamisjuhtumile valesti lähenedes võib ohvri olukorda halvendada (Woolfson, 2004).

Lapsed, kes kiusavad, teevad seda selleks, et leida kuuluvustunne, saavutada eakaaslaste hulgas populaarsust või on neil vajadus end tunda tähtsana (Rogers, 2008), põhjused võivad olla erinevad, hoolimatusest vajaduseni end maksma panna (Woolfson, 2004). Lapsed, kes käituvad kiuslikult, on vähem empaatilised (Rogers, 2008), neil puudub süütunne ja võime mõista teiste tundeid (Niilberg, 2003). Sageli ei osata panna end ohvri rolli ja ei nähta oma kaaslast kui terviklikku inimest, märgatakse vaid mingit kindlalt käitumisviisi või midagi erilist tema välimuse juures (Hansen & Henriksen, 2003). Sellest, et ei märgata „terviklikku inimest“ arvatakse, see olevat ka põhjus, miks kiusajad on südametumad ning kiusamine algab nooremas eas (Hansen & Henriksen, 2003).

Kõige tõenäolisemad kiusajad võivad ka ise kodus vägivalda kogeda või näha, kuidas vanemad teisi vägivaldselt kohtlevad (Sharp & Smith, 2004). Lapsed, kes kuulevad oma vanemaid rääkimas kuidas „kellelegi ära tehti“, saavad innustust ning võivad kasutada sama taktikat ka oma kaaslaste peal (Sharp & Smith, 2004). Vanem, kes oma last lööb, ei saa nõuda vägivallatut käitumist enda lapselt. Lapse löömine õpetab lapsele, et vägivald ja kiusamine oleks justkui lubatud (Houghton, 2000). Lapse käitumisele avaldab kõige suuremat mõju lastevanemate poolt pakutav eeskuju. Lapsed matkivad oma vanemat, jäljendades nii head kui halba käitumist. Lapsed usuvad, et nende vanem teeb kõike õigesti (Houghton, 2000).

Kaklemine ja teised agressiivse käitumise viisid on eelkõige õpitavad. Lapsed jäljendavad oma eeskujusid, samuti võivad matkida kiusamiskäitumist, nähes televiisorist või videomängus vägivaldset käitumist (Kõiv, 2001). Lapsed, kes näevad läbi filmide palju jõhkrust, teeb teiste inimeste vastu tundetumaks (Houghton, 2000). Lapsed on vastuvõtlikud ühiskondlikule survele, mida vanemaks laps saab, seda rohkem mõjutavad teda, teiste ellusuhtumine ja käitumine (Woolfson, 2004).

Kiusamiskäitumise osapoolteks ei ole vaid kiusaja ja ohver, vaid sinna võib kuuluda suurem hulk inimesi, kes täidavad kõrvalseisja rolli (Kõiv, 2006). Kõrvalseisjad annavad

kiusamisse oma panuse olles kaasjooksiku, õhutaja, eemalehoidja või kaitsja rollis (Sullivan, Cleary, & Sullivan, 2004). Kaasjooksikud on kiusaja võimuses ja kiusaja mõjutada. Kaasjooksikud annavad kiusajale julgust ning tavaliselt on nemad need, kes hoiavad ohvrit kinni ja mõnitavad teda (Sullivan, Cleary, & Sullivan, 2004). Õhutajad osutavad publikuks, kes ühinevad sõimamisega ning tunnevad negatiivsest tegevusest rõõmu. Eemalehoidjad, kes ei oma tegevusest selget seisukohta, toetavad vaikides kiusamiskäitumist. Nad ei naera ega mõnita, kuid kiusamiskäitumise peatamiseks ei võeta ka midagi ette (Sullivan, Cleary, & Sullivan, 2004). Kaitsjad tunnevad ohvrile kaasa, on ohvri poolt ja püüavad kiusamist peatada. Kõrvalseisjate mittesekkumisel ei pruugi kiusamiskäitumisel kiusamine lõppeda. Sageli on just kõrvalseisjad need, kes kardavad kiusamisjuhtumile vahele astudes ja langeda ise kiusamise ohvriteks (Korp, Leppiman, Meres, & Vaher, 2002).

1.4 Kiusamine poiste ja tüdrukute seas

Kiusamine, esineb nii poiste kui ka tüdrukute seas. Suurimaks sooliseks erinevuseks on tüdrukute seas vähem levinud füüsiline kiusamine, tüdrukute hulgas kasutatakse rohkem sõnalist kiusamist. Tüdrukute ja poiste kiusamiste erinevus peitub selles, et tüdrukud on manipuleerivamad ja poisid võivad olla füüsiliselt agressiivsemad (Gurian & Ballew, 2004) ja kalduda otsesele vägivaldsele kiusamisele (Hansen & Henriksen, 2003). Poisid kiusavad üksi või väikse rühmana, tüdrukud tavaliselt grupiti (Sharp & Smith, 2004).

Tüdrukud kasutavad reeglina varakult kaudset kiusamist ohvri suhtes, mille taustaks võib olla kadedus (Holmberg-Kalenius, 2009). Kaudseks kiusamiseks piisab sageli kehakeelest ja pilkudest. Kui tüdrukud teineteist kiusavad, siis osatakse oskuslikult kasutades erinevaid võtteid ohver oma sõpradest täiesti ilma jätta (Holmberg-Kalenius, 2009). Perren ja Alsaker (2006) uuring viitab sellele, et tüdrukud kogevad sagedamini eakaaslastest isoleeritust kiusamisena kui poisid. Grupist tõrjumise võivad põhjustada pisiasjad ning rolli selles võivad mängida erinevad aspektid (Baum, 2003). Igasugune tõrjumine, ka see et mängu ei võeta on lapse jaoks suur õnnetus (Woolfson, 2004). Sõnadega haiget tegemine nagu nõökimine ja solvamine võivad olla omased mõlemast soost ohvritele. Teiste inimeste kiusamine poiste hulgas on sagedasem, kui tüdrukutel (Kõiv, 2006).

1.5 Lastevanemate hinnangud kiusamisele eelkoolieas varasemate uurimuste põhjal

Kõige enam on uuritud kiusamist vanemate laste puhul ja koolikontekstis (Kõiv 1997; 1999; 2006) ent vähem on läbi viidud uurimusi kiusamisest ja selle esinemisest eelkoolieas lastevanemate arvamuse põhjal. Käesolev peatükk kirjeldab lapsevanemate hinnanguid eelkooliealiste laste kiusamisele varasemate uurimustulemuste puhul eri riikides teostatud uurimuste põhjal.

Cameron ja Kovac (2016) teostasid Norras uurimuse, kus uuriti kuue Norra lasteaia lasteaiatöötajate ja lastevanemate hinnanguid seoses kiusamisjuhtumitega lasteaias. Uurimuse eesmärgiks oli lastevanemate ja lasteaiatöötajate arvamuste analüüsimine ja võrdlemine kiusamise esinemise kohta lasteaias. Uurimusest ilmnnes, et nii lasteaiatöötajate kui ka lastevanemate hinnangul toimub lasteaias kiusamine. Lasteaiatöötajad on olnud tunnistajaks regulaarsetele kiusamisjuhtumitele lasteaias, enam kui lapsevanemad. Lasteaiatöötajate arvamuse erinevuseks lastevanemate arvamusest peeti, et lasteaiatöötajad veedavad lastega rohkem aega rühmas ning märkavad sagedamini juhtumeid, mida saab liigitada kiusamiseks. Mõlemate uuritavate hinnangul väljendusid kiusamisjuhtumid kui füüsiline agressioon, verbaalne vägivald või inimese sundimine tegema midagi, mida ei taheta teha. Lapsevanemad olid veendumusel, et kiusamises ja sellest, mis tüüpi kiusamisjuhtumiga on tegu, mängib rolli ka kiusaja sugu. Enamik vastanutest leidis, et kiusamine võib olla ühekordne juhtum, kuid üks neljast nõustus arvamusega, et kiusamine on lapse tahtlik tegevus.

Kiusamise esinemist ja lastevanemate hinnanguid on uuritud ka Soomes, kus teostasid Kirves ja Sajaniemi (2012) selle kohase uurimuse lasteaias. Uuringus on käsitletud kiusamise levikut Soome alushariduse kontekstis. Uuring teostati kiusamise esinemisest eelkoolieas 3-6. aastaste laste seas. Uurimus tulemustest ilmnnes, et kiusamine esines lasteaias, ent vanemad polnud täiesti kindlad, kas laste omavahelist halba kohtlemist selles vanuses võib nimetada kiusamiseks, põhjendades vastust sellega, et lapsed on arengu järgus ja väiksed lapsed ei peaks olema veel võimelised kontrollima oma agressiivset käitumist. Keskmine vanus selles uurimuses, kus laps oli kiusaja, teiste poolt kiusatav või kiusaja/ohver, jäi vastavalt 4,9 aastat, 4,8 aastat ja 5,05 aastat. Poisid omasid kiusaja rolli sagedamini kui tüdrukud. Uuringu tulemus näitas, et kiusamine leidis aset sagedamini erivajadustega laste hulgas. Erivajadustega lastel on topeltrisk sotsiaalsele tõrjutusele ning kiusamist ennetada on ülimalt tähtis.

Enam levinumaks kiusamise liigiks peeti Kirves ja Sajaniemi (2012) uuringus kaudset kiusamist, mille kõige tavalisemaks liigiks oli kaaslaste väljajätmine grupist või mängudest.

Teine levinum kiusamine oli verbaalne, sealhulgas hüüdnimede andmine, näpuga näitamine ja teise üle naermine. Füüsilist kiusamist, aga peeti vähem levinumaks. Uuringu tulemus näitas, et kiusamine on süstemaatiline sotsiaalne nähtus lasteseas ning lapsed ja täiskasvanud mõistavad, milline käitumine on kiusamine. Uuringu tulemused näitasid selgelt, et kiusaja ja ohvri rollid olid selgelt eristatavad juba varem, kui lapsed olid kolme aastased. 3.aastane laps oskab juba aru saada, kui tegu on kiusamisega ning teab kuidas teha kaaslastele haiget ning missugused tegevused on teistele kahjulikud või valulikud.

Humphrey ja Crisp (2008) viisid Austraalias läbi uurimuse nelja lapsevanemaga, kelle lapsed olid kogenud kiusamist lasteaias. Uuringus paluti lapsevanematel selgitada kiusamise tähendust, enamus vastanutest olid arvamisel, et kiusamine on võimu kuritarvitamine kaaslaste üle, füüsilise või verbaalse manipuleerimisega. Kiusajaid nähti palju võimukamatena kui nende ohvreid. Võimu kirjeldati kui füüsilist tugevust, rõhutatud verbaalset väljendust ja võimet hirmutada, olles psühholoogiliselt manipuleeriv. Samuti tõid uuringus osalenud lapsevanemad välja oma laste kiusamisega kaasnevat hirmu ja madalat enesehinnangut, lapsed kogesid teiste poolt narrimist, hüüdnimede panemist ja tõrjumist. Kolm uuritavate last, kes olid kogenud kiusamist, nutsid enne lasteaeda ja keeldusid sinna minemast.

Humphrey ja Crisp (2008) uuringus märkisid mõned lapsevanemad, et kiusamiskäitumine on jätnud nende lastele jälje ning nad on märganud oma lastel käitumismuutusi seoses probleemide tekkega. Lapsevanemad lisasid, et tunnevad end vihase, jõuetu ja süüdi olevana, kui nad ei suuda oma last kaitsta. Kõik uuringus osalenud märkisid, et kiusamine tekitab suurt stressi ja ärevust kogu perele. Kõik uuringus osalenud olid ühel meelel, et lasteaiatöötajad peaksid lastega avatult rääkima vägivallast ja selle mõjudest. Enamus lastevanematest arvas, et lasteaiadõpetajad peaksid tegelema kiusamise lõpetamise ja ennetamisega, samuti teadma, et lapsed kiusavad ja on kiusatavad. Väljendati vajadust õpetajate koolitamiseks, et eristada narrimist ja kiusamist ning tegutseda selle nimel, et edasisi intsidente vältida. Enamik uuringus osalejatest toetasid ideed rääkida kiusamisest, sealhulgas, et lapsevanemad räägivad lastega ja teiste vanematega, kes on probleemist teadlikud ja oskavad probleemi ära tunda. Samuti oldi veendumusel, et vanemad peavad aktiivselt olema aktiivses koostöös eelkooliealiste laste asutusega ning jälgima last ja tema arengut.

Harcourt, Green ja Bowden (2015) viisid läbi uuringu Uus-Meremaal Wellingtonis, kus lapsevanemad kirjeldasid enda laste kogetud kiusamisjuhtumeid. Uurimuse vastustest ilmnas, et 26 uurimuses osalenud naisest, 25 osalejat märkisid, et nad oli kiusatava lapse emad; üks märkis, et ta oli lapse kasuema. 14 osalejat ütlesid, et nende laps, keda kiusati, oli poiss ning

12, et nende laps oli tüdruk. Kui kiusamine algas olid lapsed vanusevahemikus 5 kuni 11 aastat vanad. Enamik uurimuses osalenutest lapsevanematest vastasid, et nende laps on kogenud rohkem kui üht kiusamise vormi: 24 last on kogenud verbaalset kiusamist, 19 sotsiaalset kiusamist ja 16 füüsilist kiusamist. Vaid kolm osalejat vastasid, et nende laps on kogenud küberkiusamist.

Monks ja Smith (2006) teostasid Inglismaal uuringu, kus lisaks lastele osalesid ka lapsevanemad. Uuringus osalenud 4-6. aastate ja 8.aastastel lastel olid sarnased arusaamad kiusamise tähendusest – nad suutsid eristada agressiivseid ja mitteagressiivseid käitumisviise, ent tõlgendasid kiusamisviise erinevalt, näiteks kaklemist tõlgendati kui kiusamist. Uuringus osalenud lastevanematel oli erinev arvamus kiusamisest, eristades kiusamist nii füüsilise kui verbaalsena võttes arvesse, et kiusaja on ohvrist füüsiliselt või vaimselt tugevam. Lapsevanemad olid arvamusel, et kiusamine on tahtlik tegevus.

Smorti, Menesini ja Smith (2003) on läbi viinud uurimuse, kus uuriti, kuidas lapsevanemad defineerivad kiusamist laste seas ja nende definitsioonide võrdlust viie riigi lõikes. Uurimus viidi läbi 30-55aastaste lapsevanemate seas, kellel olid 6-13aastased lapsed viies erinevas riigis: Itaalias, Hispaanias, Portugalis, Inglismaal ja Jaapanis. Osalejatele näidati 25 kriipsujukust tegelastega joonisfilmi, kus kujutati erinevaid kiusamise viise, kontekste ja sellega seotud käitumist. Lapsevanemad tegid oma valiku kriteeriumite järgi, mis on sarnased kiusamise teaduslikule definitsioonile. Lapsevanemad tundsid ära erinevad agressiivsuse vormid vastavalt tõsiduse astmele, samuti võtsid arvesse selliseid elemente nagu võimu ebavõrdsus ja negatiivse käitumise kordumine. Lisaks olid lapsevanemad suutelised eristama agressiivsuse erinevaid vorme. Nad eristasid kaklemist kiusamisest ja erinevaid kiusamise vorme (verbaalne, füüsiline, sotsiaalne).

2. UURIMISMETOODIKA

Koostatud uurimistöö on kirjeldav ning selles on kasutatud eesmärgi saavutamiseks kvantitatiivset uurimismeetodit.

2.1 Töö eesmärk, uurimiseküsimused

Kõige enam on uuritud kiusamist vanemate laste puhul ja koolikontekstis (Kõiv 1997; 1999; 2006) ent vähem on läbi viidud uurimusi kiusamisest ja selle esinemisest eelkoolieas lastevanemate hinnangute põhjal (Cameron & Kovac, 2016). Kiusamisjuhtumid koolieelsetes lasteasutuses on Eestis siiani vähe kajastatud (n Aim, 2011). Arvestades, et lapsevanematel on

otsene mõju nii laste käitumisele kui ka lapse erinevatele arenguvaldkondadele, kaasa arvatud sotsiaalsele arengule, on lapsevanemal oluline mõista kiusamise olemust eelkooliealistel lastel, et vajadusel seda varakult ennetada. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste kiusamisele. Lähtuvalt uurimustöö eesmärgist esitati uurimustöös järgmised uurimisküsimused.

Uurimuse teemast lähtudes on uurimisküsimusteks:

- Milline on lapsevanemate hinnang laste kiusamise eksisteerimisele eelkoolieas?
- Millised on lapsevanemate hoiakud seoses eelkooliealiste laste kiusamisega?
- Milline on eelkooliealiste laste kiusamise tähendus lapsevanemate hinnangul?
- Kuidas tajuvad lapsevanemad kiusaja ja ohvri rolli eelkooliealistel lastel?
- Kuidas tajutavad lapsevanemad soolisi erinevusi kiusamisel eelkooliealiste laste seas?

2.2 Valim

Antud bakalaureusetöö raames kasutati mugavusvalimit ning uurimus viidi läbi ühes Tartumaa ja kolmes Viljandimaa koolieelses lasteasutuses, kuhu uurija saatis elektroonilise küsimustiku. Valimi kriteeriumid olid, et uuritavad oleksid lapsevanemad ning et neil oleks vähemalt üks eelkooliealine laps, kes käib lasteaias. Sellise kriteeriumi seadis uurija, sest uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste kiusamisele. Lisaks küsiti lapsevanematelt järgmisi andmeid: sugu, vanus, haridustase, mitu last on nende peres ja mitu eelkooliealist last on nende peres. Elektroonilist küsimustikku täitsid 107 lapsevanemat, kellest naisi oli 90 (84,1%) ja mehi 17 (15,9%) (tabel 1).

Tabel 1. Lapsevanemate sooline jaotus

Sugu	N	Vastajate osakaal (%)
Naised	90	84,1%
Mehed	17	15,9%
Kokku	107	100%

Märkus. N- vastajate arv

Vastajad olid vanuses 22-25, 9 inimest (8,4%); 26-30, 24 inimest (22,4%); 31-35, 26 inimest (24,3%); 36-40, 28 inimest (26,2%); 41-45, 14 inimest (13,1%); 46-50, 4 inimest (3,7%); vanem kui 50, 2 inimest (1,9%). Uuringus osalenute lapsevanematest enamus, jäid vanusevahemikku 36-40 eluaastat (tabel 2).

Tabel 2. Lapsevanemate vanuseline jaotus

Vanusevahemik	N	Vastajate osakaal (%)
<21	0	0%
22-25	9	8,4%
26-30	24	22,4%
31-35	26	24,3%
36-40	28	26,2%
41-45	14	13,1%
46-50	4	3,7%
>50	2	1,9%
Kokku	107	100%

Märkus. N- vastajate arv

61 uuritavatest (57%) vastanutest omasid kõrgharidust. 18 inimest (16,8%) keskharidust, 22 inimest (20,6%) kutseharidust ja 6 inimest (5,6%) põhiharidust (tabel 3).

Tabel 3. Lapsevanemate hariduslik jaotus

Haridustase	N	Vastajate osakaal (%)
Põhiharidus	6	5,6%
Keskharidus	18	16,8%
Kutseharidus	22	20,6%
Kõrgharidus	61	57%
Kokku	107	100%

Märkus. N- vastajate arv

2.3 Mõõteinstrument

Ankeet koosnes 32 väitest ja ühest avatud vastusega küsimusest. Uuringus osalenud lapsevanemad said anda hinnanguid kiusamisest 7-astmelisel Likert skaalal. Lapsevanematel paluti hinnata, kui võrd nad nõustuvad küsimustikus toodud väidetega (skaala vahemikus 1 – ei ole üldse nõus, 7 - täiesti nõus). Osalejatel paluti hinnata väiteid, mis puudutasid kiusamist eelkooliealiste laste seas, mis grupeeriti mitme teema alla.

Käesolevas töös kasutatud ankeedi aluseks oli Cameron & Kovac (2016) poolt kasutatud mõõtevahend, mille eestindamine toimus tõlge-tagasitõlge meetodil uurimistöö autori ja uurimistöö juhendaja poolt. Uurimisinstrumenti mõistetavuse kontrollimiseks viidi läbi eeluurimus. Uurimistöö ankeet on välja toodud töö lisas (Lisa 1). Ankeet osutus seetõttu valituks, et oleks võimalik koguda informatsiooni võimalikult paljudelt lapsevanematelt ning just see andmekogumismeetod osutus otstarbekaimaks.

Küsimustik koosnes viiest teemaplokist: 1) Kiusamise eksisteerimine eelkoolis; 2) Hoiakud seoses suhtumisega eelkooliealiste laste kiusamisse; 3) Eelkooliealiste laste

kiusamise defineerimine; 4) Kiusajate ja ohvrite roll eelkooliealaste laste seas; 5) Kiusamine poiste ja tüdrukute seas. Lisaks viiele teemaplokile oli küsimustiku lõppu lisatud üks avatud vastusega küsimus: „Mida võiks teie arvates teha, et kiusamist lasteaias laste vahel ei esineks?“ Avatud vastusega küsimusele vastates, oli uuritaval võimalus vastata nii põhjalikult, kui uuritavale sobis. Avatud vastusega küsimus andis uuritavale võimaluse anda enda nägemus ja võimalikud lahendused kiusamise vähenemiseks.

Teemaplokk *kiusamise eksisteerimine eelkoolis* sisaldas endas ühte väidet ja ühte küsimust: 1) Kiusamist laste seas meie lasteaias ei esine; 2) Kui sageli olete te pealt näinud tõsisemaid kiusamisjuhtumeid laste hulgas lasteaias?“ Esimese küsimuse vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 täiesti vastu – 7 täiesti poolt, teise küsimuse vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 mitte kunagi – 7 väga sageli.

Teemaplokk *suhtumine eelkooliealiste laste kiusamisse* sisaldas nelja väidet: 1) Leian, et kiusamisega seonduvad küsimused on liialdatud; 2) Narritamist aetakse sageli segi kiusamisega; 3) Lapsed peaksid mängides teiste lastepoolse kiusamisega hakkama saama; 4) Me nimetame liiga kergekäeliselt kõiki konflikte kiusamiseks. Selle teemabloki kõikide küsimuste vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 täiesti vastu – 7 täiesti poolt.

Teemaplokk *eelkooliealiste laste kiusamise tähendus* sisaldas 13 väidet: 1) Kiusamine on teiste laste välja jätmine mängust; 2) Kiusamine on see, kui ohver tunneb et teda kiusatakse; 3) Tingimuslik ähvardamine (näiteks, Kui sa seda ei tee..., siis ma ei mängi sinuga) on kiusamine; 4) Ühekordne kiusamise juhtum on ka kiusamine; 5) Kiusamine on teise laste halbade sõnade ja nimedega nimetamine; 6) Kiusamine on teiste laste üle naermine; 7) Kiusamine on teiste laste asjade ära võtmine; 8) Kiusamine on teistele lastele füüsiliselt haiget tegemine (näiteks, löömine või tõukamine); 9) Kiusamine on ähvardamine (näiteks, Ma löön sind); 10) Kiusamine on teiste sundimine teha midagi, mida nad ei taha teha; 11) Kiusamine on teiste laste kohta halbade asjade ütlemine; 12) Lapsed lasteaias saavad aru, mida nad teevad kui nad teisi kiusavad; 13) Kiusamine on siis ainult kiusamine, kui laps teeb seda tahtlikult. Teemabloki kõikide küsimuste vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 täiesti vastu – 7 täiesti poolt.

Teemaplokk *kiusajate ja ohvrite rolli tajumine eelkooliealaste laste seas* sisaldas kuute väidet: 1) Kiusajad ei hooli kiusamise ohvritest; 2) Kiusajad naudivad teistele haiget tegemist; 3) Lastest, kes teisi kiusavad saavad täiskasvanuna kiusajad; 4) Ma arvan, et lapsed, kes on kiusamise ohvrid, on selles natukene ise süüdi; 5) Paljud kiusamise ohvrid on selle mõnikord ise ära teeninud; 6) Lapsed, keda kiusatakse saaksid kiusamist kerge vaevaga vältida. Selle

teemabloki kõikide küsimuste vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 täiesti vastu– 7 täiesti poolt.

Teemaplokk *kiusamine poiste ja tüdrukute seas* sisaldas seitset väidet: 1) Teisi lapsi kiusates löövad ja tõukavad poisid sagedamini kui tüdrukud; 2) Kiusamine poiste seas on teistsugune kui tüdrukute seas; 3) Füüsiline kiusamine poiste seas on sagedasem, sest poisid on poisid; 4) Tüdrukute seas on kiusamist raskem avastada kui poiste seas; 5) Tüdrukute seas on kiusamisega raskem toime tulla kui poiste seas; 6) Kiusamine tüdrukute seas on tõsisem, kui poiste seas; 7) Kiusamine poiste seas on tõsisem kui tüdrukute seas. Viimase teemabloki kõikide küsimuste vastuste kodeerimiseks kasutati 7-palli Likert skaalat: 1 täiesti vastu– 7 täiesti poolt.

Avatud vastusega küsimust analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Kasutades induktiivset kodeerimist tõlgendati andmeid, toimus avatud kodeerimine ning pea- ja alakategooriate moodustamine. Andmeid tõlgendati seni, kuni kodeerimise käigus uusi koode ei avaldunud (Laherand, 2008).

2.4 Protseduur

Uurimuse eesmärgi täitmiseks viidi läbi kvantitatiivne uuring. Uuring teostati 2017.aastal oktoobri ja novembri kuus. Uuringut alustati esmalt lasteaedade juhtkondadelt nõusoleku saamisega, et uurija võib nendes lasteaedades uurimust läbi viia. Lasteaedade juhtkondadega võeti ühendust nii kirjateel kui käidi asutuses kohapeal. Uuringus osalejad olid vabatahtlikud nelja erineva lasteaia laste lapsevanemad. Kokku küsitleti 107 lapsevanemat. Andmete kogumiseks kasutas uurija ankeeti. Andmeid koguti kokku elektrooniliselt, selleks koostati küsimustik Google Drives. Uuringus osalejate anonüümsus sai tagatud, sest uuringut täideti anonüümselt.

2.5 Andmete analüüs

Uurimistöö andmeid on analüüsitud tabelarvutusprogrammis Microsoft Excel. Kvantitatiivsete andmete analüüsimiseks on kasutatud kirjeldavat statistikat, kus on välja toodud keskmised (M), standardhälbed (SD). Andmete analüüsimiseks ja keskmiste võrdlemiseks kasutati *t*-testi (sõltumatute gruppidega). Avatud vastuse küsimuse analüüs toimus kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Induktiivse kodeerimise abil, moodustati pea- ja alakategooriad.

3. TULEMUSED

3.1 Kiusamise eksisteerimine eelkoolis

Et uurida arvamusi seoses kiusamise olemasoluga eelkoolides, paluti osalejatel hinnata oma nõusoleku ulatust väitega: “Meie eelkoolis ei esine laste seas kiusamist” (üldse pole nõus = 1, olen täiesti nõus = 7). Samuti paluti vastata küsimusele „Kui sageli olete te pealt näinud tõsiseid kiusamisjuhtumeid lasteaias?” (mitte kunagi = 1, väga tihti = 7). M, SD on toodud tabelis 4.

Tabel 4. Kiusamise eksisteerimine eelkoolis

Kiusamise eksisteerimine eelkoolis	M	SD
Küsimus 1: Kiusamist laste seas meie lasteaias ei esine.	4,21	1,59
Küsimus 2: Kui sageli olete te pealt näinud tõsiseid kiusamisjuhtumeid laste hulgas lasteaias?	2,23	1,18

Märkus. M- aritmeetiline keskmine; SD- standardhälve

Teemaploki *kiusamise eksisteerimine eelkoolis* kahe väite vastustest võib järeldada seda, et lapsevanemad kaldusid pigem nõus olema väitega, et kiusamist nende lapse lasteaias ei esine (M=4,21). Samuti arvasid lapsevanemaid, et ei olnud kuigi sageli näinud pealt tõsiseid kiusamisjuhtumeid lasteaias (M=2,23).

Lapsevanematest teatas viis inimest, 4,6%, et nad olid tõsist kiusamist eelkoolis näinud „tihti” (s.o arvamus ≥ 5). Ainult üks inimene, 0,9%, oli tõsist kiusamist eelkoolis näinud „väga tihti” (s.o arvamus 7).

3.2 Suhtumine eelkooliealiste laste kiusamisse

Teemaplokk *suhtumine eelkooliealiste laste kiusamine* sisaldas nelja väidet: 1) Leian, et kiusamisega seonduvad küsimused on liialdatud, 2) Narritamist aetakse sageli segi kiusamisega, 3) Lapsed peaksid oskama mängides teiste lastepoolse kiusamisega hakkama saama; 4) Me nimetame liiga kergekäeliselt kõiki konflikte kiusamiseks. Likerti 7-pallisel skaalal valiti sobiv arvuline hinnang (1 täiesti vastu – 7 täiesti poolt). M, SD alla teoreetilise neutraalse, on toodud tabelis 5. Teemaploki Cronbachi alfa näitas piisavat sisereliaablust $\alpha=0,618$.

Uurimusest tuleks eraldi välja tuua, et ükski uurimuses osalenutest lapsevanematest ei hinnanud küsimust 1, tabelis 5 hindegas 7, mis tähendab et uuritavad ei olnud täielikult nõus sellega, et kiusamisega seotud küsimused oleksid liialdatud.

Tabel 5. Suhtumine eelkooliealiste laste kiusamisse

Suhtumine eelkooliealiste laste kiusamisse	M	SD
Küsimus 1: Leian, et kiusamisega seonduvad küsimused on liialdatud	2,49	1,24
Küsimus 2: Narritamist aetakse sageli segi kiusamisega	3,36	1,70
Küsimus 3: Lapsed peaksid oskama mängides teiste lastepoolse kiusamisega hakkama saama	3,53	1,60
Küsimus 4: Me nimetame liiga kergekäeliselt kõiki konflikte kiusamiseks	3,64	1,61

Märkus. M- aritmeetiline keskmine; SD- standardhälve

Statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna *t*-testiga ilmneseid esimese ja teise küsimuse ($t= 4,27$; $p<0,00$), esimese ja kolmanda küsimuse, ($t= 5,35$; $p<0,00$) kolmanda ja neljanda ($t= 5,90$; $p<0,00$) küsimuse vahel, kusjuures teiste küsimuste puhul olulisi erinevusi ei ilmnenu. Seega suhtusid lapsevanemad suhteliselt liberaalselt eelkooliealiste laste kiusamisse (nõustusid vähem sellega, et kiusamisega seotud küsimused on liialdatud) võrreldes sellega et nende hinnangul ei olnud kiusamine ja konfliktid, ega ka kiusamine ja narritamine üks ja seesama ning kaheldi ka väites, et lapsed peaksid oskama ise kiusamisega hakkama saada.

3.3 Eelkooliealiste laste kiusamise tähendus lapsevanemate hinnangul

Urimaks, kuidas osalejad kiusamist eelkoolieas mõistavad, paluti neil anda hinnang 13 väitele. On vajalik mainida, et taolise lähenemise eesmärk ei olnud kiusamise mõistet defineerida, vaid välja selgitada, kuidas osalejad seda nähtust mõistavad.

Üheteistkümnel väitel oli kõrge nõusoleku ulatus, kus keskmised väärtused jäid 4,38 (SD=1,65) ja 6,47 (SD=0,86) vahele lapsevanemate seas. Vastustest oli kõrgem nõustumise määr väitega *Kiusamine on teistele lastele füüsiliselt haiget tegemine*, selle puhul oli keskmine 6,47 (SD=0,86) (vt. tabel 6). Kahe väite vastused jäid allapoole keskmist. Kaks väidet, (a) Lapsed lasteaias saavad aru, mida nad teevad kui nad teisi kiusavad; (b) Kiusamine on siis ainult kiusamine, kui laps teeb seda tahtlikult, said kõige madalamad keskmised tulemused (vt. tabel 6).

Tabel 6. Eelkooliealiste laste kiusamise defineerimine

Kiusamise aspekt	M	SD
Küsimus 1: Kiusamine on teistele lastele füüsiliselt haiget tegemine (näiteks, löömine või tõukamine).	6,47	0,86
Küsimus 2: Kiusamine on teiste sundimine teha midagi, mida nad ei taha teha.	6,38	0,95
Küsimus 3: Kiusamine on teiste laste asjade ära võtmine.	6,12	1,05
Küsimus 4: Kiusamine on teise laste halbade sõnade ja nimedega nimetamine.	6,11	1,20
Küsimus 5: Kiusamine on teiste laste kohta halbade asjade ütlemine.	6,07	1,16
Küsimus 6: Kiusamine on ähvardamine (näiteks, Ma löön sind).	6,04	1,12
Küsimus 7: Ühekordne kiusamise juhtum on ka kiusamine.	5,87	1,51
Küsimus 8: Kiusamine on teiste laste üle naermine.	5,82	1,20
Küsimus 9: Kiusamine on see, kui ohver tunneb et teda kiusatakse.	5,38	1,69
Küsimus 10: Tingimuslik ähvardamine (näiteks, Kui sa seda ei tee..., siis ma ei mängi sinuga) on kiusamine.	5,10	1,58
Küsimus 11: Kiusamine on teiste laste välja jätmine mängust	4,38	1,65
Küsimus 12: Lapsed lasteaias saavad aru, mida nad teevad kui nad teisi kiusavad.	3,84	1,34
Küsimus 13: Kiusamine on siis ainult kiusamine, kui laps teeb seda tahtlikult.	3,65	1,82

Märkus. M- aritmeetiline keskmine; SD- standardhälve

Kõige sagedamini nõustusi uuritavad lapsevanemad väidetega, et eelkooliealiste laste kiusamine on füüsilist laadi (füüsiline ja ähvardamine vägivallaga), sunniviisiline, asjade äravõtmine ja verbaalset laadi kiusamine. Suhteliselt vähem pidasid lapsevanemad kiusamiseks kaudset kiusamist (teiste mängust välja jätmine), tahtlikkust agressiooni rakendamisel ning kahtlesid selles, kas lapsed aru saavad, et nad teisi kiusavad.

3.4 Kiusajate ja ohvrite rolli tajumine eelkooliealiste laste seas.

Uuriti osalejate suhtumist eelkoolis käivatesse lastesse, kes on “kiusaja” või “ohvri” rollis küsimuste abil, mis käisid kummagi rolli kohta. Uuritavatel paluti anda hinnang kolmele väitele, mis puudutasid kiusaja rolli: 1) Kiusajad ei hooli kiusamise ohvritest; 2) Kiusajad naudivad teistele haiget tegemist; 3) Lastest, kes teisi kiusavad saavad täiskasvanuna kiusajad. Nende väidete sisereliaabluse koefitsient oli 0,686.

Statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna *t*-testiga ilmnasid esimese ja kolmanda küsimuse ($t=5,84$; $p<0,00$) ja teise ja kolmanda küsimuse ($t=4,09$; $p<0,00$), esimese ja teise küsimuse ($t=1,70$; $p<0,00$) (Tabel 7). Seega lapsevanemad tajusid kõige enam kiusajat

sellisena, kes ei hooli kiusamise ohvritest ja suhteliselt vähem aktsepteerisid väidet, et kiusajatest saavad täiskasvanud kiusajad.

Et uurida suhtumist kiusamise ohvritesse eelkoolis, uuriti kolme väidet, kus analüüsiti neid eraldi. Esimene neist „Lapsed, keda kiusatakse, saaksid seda kerge vaevaga vältida”, sai madala nõusoleku lapsevanemate seas ($M=2,50$, $SD=1,31$). Teine väide, “Ma arvan, et lapsed, keda kiusatakse, on selles ise natuke süüdi”, sai samuti madala nõusoleku lapsevanemate ($M=2,20$, $SD=1,32$) seas ning väide “Paljud kiusamise ohvid on selle mõnikord ise ära teeninud” sai lapsevanemate ($M=1,92$, $SD=1,36$) seas kõige madalad tulemused. Nende väidete sisereliaabluse koefitsient oli 0,855.

Tabel 7. Kiusajate ja ohvrite roll

Kiusajate ja ohvrite roll	M	SD
Küsimus 1: Kiusajad ei hooli kiusamise ohvritest	5,14	1,45
Küsimus 2: Kiusajad naudivad teistele haiget tegemist.	4,80	1,46
Küsimus 3: Lastest, kes teisi kiusavad saavad täiskasvanuna kiusajad	4,02	1,35
Küsimus 4: Lapsed, keda kiusatakse saaksid kiusamist kerge vaevaga vältida.	2,50	1,31
Küsimus 5: Ma arvan, et lapsed, kes on kiusamise ohvid, on selles natukene ise süüdi.	2,20	1,32
Küsimus 6: Paljud kiusamise ohvid on selle mõnikord ise ära teeninud.	1,92	1,36

Märkus. M- aritmeetiline keskmine; SD- standardhälve

Statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna t -testiga ilmnemiseid neljanda ja viienda küsimuse ($t=1,67$; $p<0,00$) ja neljanda ja kuuenda ($t=3,18$; $p<0,00$) küsimuste vahel. Neljanda ja viienda küsimuse vahel statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnunud. Seega, lapsevanemad pigem ei nõustunud väitega, et kiusatud lapsed saaksid kiusamist vältida ja pigem ei aktsepteerinud seda, et kiusamise ohvid on kiusamises ise süüdi ja sellise käitumise ära teeninud.

3.5 Kiusamine poiste ja tüdrukute seas

Et uurida arusaamu seoses erinevate sugude ja kiusamisega, palusime osalejatel märkida, mil määral on nad nõus seitsme väitega. Likert tüüpi 7-pallisel skaalal valiti sobiv arvuline hinnang (1 täiesti vastu – 7 täiesti poolt), mille tulemusel arvutati välja keskmised ja standardhälbed (vt tabel 8).

Viie väite tulemus oli üle teoreetilise neutraalse (4), need olid: 1) Teisi lapsi kiusates löövad ja tõukavad poisid sagedamini kui tüdrukud; 2) Kiusamine poiste seas on teistsugune

kui tüdrukute seas; 3) Füüsiline kiusamine poiste seas on sagedasem, sest poisid on poisid; 4) Tüdrukute seas on kiusamist raskem avastada kui poiste seas; 5) Tüdrukute seas on kiusamisega raskem toime tulla kui poiste seas. M, SD on välja toodud tabelis 8.

Tabel 8. Kiusamine poiste ja tüdrukute seas

Meede	M	SD
Küsimus 1: Teisi lapsi kiusates löövad ja tõukavad poisid sagedamini kui tüdrukud.	4,63	1,58
Küsimus 2: Kiusamine poiste seas on teistsugune kui tüdrukute seas.	4,61	1,87
Küsimus 3: Füüsiline kiusamine poiste seas on sagedasem, sest poisid on poisid.	4,39	1,71
Küsimus 4: Tüdrukute seas on kiusamist raskem avastada kui poiste seas.	4,05	1,69
Küsimus 5: Tüdrukute seas on kiusamisega raskem toime tulla kui poiste seas.	4,05	1,69
Küsimus 6: Kiusamine tüdrukute seas on tõsisem, kui poiste seas.	3,69	1,55
Küsimus 7: Kiusamine poiste seas on tõsisem kui tüdrukute seas.	3,35	1,45

Märkus. M - aritmeetiline keskmine; SD- standardhälve

Lapsevanemate antud vastuste põhjal saab väita, et nad aktsepteerisid kõige enam seda, et füüsilist kiusamist peetakse poiste seas sagedasemaks kui tüdrukute seas ning poiste vaheline kiusamine erineb tüdrukute vahelisest kiusamisest. Keskmisel määral aktsepteerisid lapsevanemad väiteid, mis puudutasid tüdrukute vahelist kiusamist seoses sellega, et tüdrukute vahelist kiusamist on raskem avastada, sellega on raskem toime tulla ja see on tõsisem toime tulla. Suhteliselt vähem aktsepteeriti väidet, et kiusamine poiste seas on tõsisem.

3.6 Kiusamise vähendamise võimalused lasteaias lapsevanema hinnangul

Avatud küsimust „Mida võiks teie arvates teha, et kiusamist lasteaias laste vahel ei esineks?“ analüüsiti kasutades sisuanalüüsi induktiivset lähenemist. Andmete analüüsimiseks toimus avatud kodeerimine, pea- ja alakategooriate moodustamine. Ühe sisuga koodid moodustasid alakategooria, sarnastest alakategooriatest moodustasid peakategooriad. Andmeid tõlgendati kuni uusi koodi enam ei avaldunud. Avatud küsimuse vastused kodeeriti uurija poolt käsitsi.

Küsimuse puhul „Mida võiks teie arvates teha, et kiusamist lasteaias laste vahel ei esineks?“ moodustati kaks peakategooriat, mis jagunesid vastavalt rollide jaotumisele: lapsevanema roll ja lasteaiatõpetaja roll (vt. joonis 1). Esimene peakategooria, lapsevanema

roll, jagunes viieks alakategooriaks (joonis 2). Teine peakategooria, lasteaiaõpetaja roll, jagunes seitsmeks alakategooriaks (joonis 3).

Joonis 1. Jaotumine peakategooriateks

Joonis 2. Peakategooria lapsevanema roll jaotumine alamkategooriateks

Joonis 3. Peakategooria lasteaiaõpetaja roll jaotumine alamkategooriateks

Uurimuses osalenud lapsevanemad olid arvamisel, et kiusamise vähendamiseks lasteaias on roll lapsevanematel kui ka lasteaiaõpetajatel. Enamus uuritavatest olid vastustest välja toonud *koostöö* lasteaiaõpetajate kui kodu vahel.

Kõik algab kodust, koostöö lapsevanematega.

Kodu ja lasteaia vahetu koostöö, märkamine ja teavitamine

Uurimuses osalenud lapsevanemate poolt oli enam välja pakutud lahendus kiusamise vältimiseks *selgitustöö lastele*, mida peaksid teostama nii lapsevanemad kui lasteaiaõpetajad. *Selgitada lastele ikka ja jälle, mida kiusamine endaga kaasa toob ja et kiusamise asemel võiks teha hoopis midagi positiivset, nt naeratada, kallistada, öelda midagi head ja ilusat.* Selgitustöö lastele kõrval oli ka eraldi välja toodud *rollimängud*, lapsevanemad nägid võimalusena läbimängida situatsioone, kuidas võib kiusamine mõjuda.

Kiusamissituatsioonide läbimängimist, et lapsed oskaksid reaalses olukorras kiusamist tähele panna ja adekvaatselt reageerida ning kiusajad suudaksid tulevikus oma emotsioone paremini talitseda ja suunata. Ka saaksid kiusatavad /kiusajad oma muredest ja hirmudest rääkida ning neile lahendust leida.

Olulise punktina olid vastajad välja toonud kiusamisjuhtumite *märkamine*, mida oli võimaliku lahendusena välja toodud mitme lapsevanema poolt. Kiusamisjuhtumit märgates, tuleks ka kindlasti *sekkuda*.

Vastuste variantidest oli välja ka toodud *positiivne eeskuju*.

Isiklik eeskuju teeb rohkem tööd kui õpetlikud sõnad st. lapsed on meie, täiskasvanute, peeglid; tunde kasvatust lasteaias, kodus. Emotsioonide sõnastamine, analüüsi õpetamine (mina tunnen, et ...). Sageli ei oska täiskasvanu käituda küpse täiskasvanuna...

Vastustest kõige vähem oli välja toodud *koolitused lapsevanematele*, ent mõned lapsevanemad olid arvamisel, et kiusamisalased koolituste võiksid vähendada kiusamisjuhtumeid lasteaias ja tõsta lapsevanemate teadlikkust.

Ent uurija arvates olulisim *varajane ennetamine* oli vähem välja toodud võimalus, mida lapsevanemad nägid kiusamisjuhtumite vähendamiseks.

4. ARUTELU

Bakalaureuse töö eesmärk oli välja selgitada lapsevanemate hinnangud kiusamise kohta eelkooliealistel lastel. Lähtuvalt uurimistöö eesmärgist püstitati uurimisküsimused, mis aitaksid täita uurimuse eesmärki.

Uurimistöö esimese uurimisküsimusega leiti vastus, milline on lapsevanemate hinnang laste kiusamise eksisteerimisele eelkoolieas. Bakalaureusetöö jaoks läbi viidud uurimuse tulemused näitasid, et lapsevanemad enamasti nõustuvad väitega, et kiusamist esineb eelkoolieas olevatel lastel mõningal määral ning nad ei välistanud, et kiusamist ei esine. Uurimuses osalenud lapsevanemad pigem nõustusid väitega, et kiusamist eelkoolieas ei toimu ning samuti olid nad suhteliselt harva näinud pealt tõsiseid kiusamisjuhte lasteaias laste vahel. Kiusamise tõlgendamine oleneb suuresti vaatleja suhtumisest, uskumustest ja kogemustest. Näiteks ilmnas Cameron ja Kovac (2016) Norras läbiviidud uurimuses, et nii lasteaiatöötajate kui ka lastevanemate hinnangul toimub lasteaias kiusamine. Lasteaiatöötajad on näinud regulaarseid kiusamisjuhtumeid lasteaias rohkem kui lapsevanemad. Lasteaiatöötajad veedavad lastega rohkem aega rühmas ning märkavad sagedamini juhtumeid, mida saab nimetada kiusamiseks.

Teine uurimisküsimus uuris, millised on lapsevanemate hoiakud seoses eelkooliealiste laste kiusamisega. Uurimistulemustest selgus, et lapsevanemate arvamusel ei ole ükski kiusamisega seotud küsimus liialdatud. Lapsevanemate hinnangul ei ole kiusamine ja konfliktid, ega ka kiusamine ja narritamine üks ja seesama. Lapsevanemad kahtlesid, kas laps peaks oskama ise teiste lastepoolse kiusamisega hakkama saada, olles enam nõus, et lapsed ei peaks sellega üksi tegelema. Humphrey ja Crisp (2008) uuringus on osutatud vajadusele, et lasteaiatöötajad peaksid lastega avatult rääkima vägivallast ja selle mõjudest. Väljendati vajadust õpetajate koolitamiseks, et eristada narrimist ja kiusamist ning tegutseda selle nimel, et edasisi intsidente vältida. Lapsed ei peaks ise kiusamisega hakkama saada.

Kolmas uurimisküsimusega uuris töö autor, milline on eelkooliealiste laste kiusamise tähendus lapsevanemate hinnangul. Uurimistulemused näitavad, et kõige enam on uuritavad lapsevanemad nõus väidetega, et eelkooliealiste laste kiusamine on füüsilist laadi (füüsiline ja ähvardamine vägivallaga), sunniviisiline, asjade äravõtmine ja verbaalset laadi kiusamine. Varasemad läbiviidud uurimused kinnitavad, et kiusamine võib olla erinevat laadi. Kirves ja Sajaniemi (2012) uuringus peeti enam levinumaks kiusamiseks kaudset kiusamist, mille kõige tavalisemaks liigiks oli kaaslaste väljajätmine grupist või mängudest. Samas Humphrey ja Crisp (2008) uuringus osalenud lapsevanemate jaoks omas kiusamine tähendust, et kiusamine on võimu kuritarvitamine kaaslaste üle, füüsilise või verbaalse manipuleerimisega.

Tulemustest veel selgus, et suhteliselt vähem on pidanud antud uuringus osalenud lapsevanemad kiusamiseks kaudset kiusamist (teiste mängust välja jätmine), tahtlikkust agressiooni rakendamisel ning lapsevanemad on kahelnud selles, kas lapsed aru saavad, et nad teisi kiusavad. Varasemalt läbiviidud uurimustulemus Kirves ja Sajaniemi (2012) uuringus

väljendab, aga seda et 3.aastane laps oskab juba aru saada kui tegu on kiusamisega ning teab kuidas teha kaaslastele haiget ning missugused tegevused on teistele kahjulikud või valulikud.

Neljas uurimisküsimus uuris, kuidas tajuvad lapsevanemad kiusaja ja ohvri rolli eelkooliealistel lastel. Uurimistulemustest selgus, et lapsevanematel oli kiusajatest negatiivne arvamus. Lapsevanemad olid arvamusel, et kiusamise all kannatavad lapsed, ei ole ise kiusamisjuhtumites süüdi ning alati ei ole võimalust, et lapsed keda kiusatakse saaksid seda kerge vaevaga vältida. Uurimistulemused ühtivad ka varasemalt läbiviidud uurimustega. Humphrey ja Crisp (2008) uurimuses nähti kiusajaid palju võimukamatena kui nende ohvreid. Kiusajate võimu kirjeldati kui füüsilist tugevust, rõhutatud verbaalset väljendust ja võimet hirmutada, olles psühholoogiliselt manipuleeriv.

Viies uurimisküsimus otsis vastuseid, kuidas tajutavad lapsevanemad soolisi erinevusi kiusamisel eelkooliealiste laste seas. Uurimistöö tulemused näitasid, et poiste vaheline kiusamine erineb tüdrukute vahelisest kiusamisest ning poiste vaheline kiusamine on oli kõige enam füüsilist laadi. Need leiud on vastavuses uurimuste tulemustega, mis viidi läbi Cameron ja Kovac (2016) uurimuses. Selles uurimuses olid lapsevanemad samuti veendumusel, et kiusamises ja sellest, mis tüüpi kiusamisjuhtumiga on tegu, mängib rolli ka kiusaja sugu. Ka Vlaschou jt (2011) uurimustulemuste vastused on näidanud, et uuringus osalenud lapsevanemad on märganud kiusamises soolisi erinevust.

Avatud vastusega küsimusega uuriti kiusamise vähendamise võimalusi lasteaias lapsevanema hinnangul. Lapsevanemad olid arvamusel, et kiusamisjuhtumid lasteaias väheneksid lapsevanemate ja lasteaiaõpetajate osalusel. Mõlemal on oma roll ning tihe koostöö lasteaia ja kodu vahel võiks vähendada kiusamisjuhtumeid lasteaias. Enam välja pakutud lahendusena nägid lapsevanemad pidevat selgitustööd, positiivset eeskuju, märkamist ja vajadusel ka sekkumist. Vähem pakutud võimalustena kiusamise vähendamiseks nähti koolitusi lapsevanematele ja varajast ennetamist.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk sai täidetud ning uurimistulemustest selgusid lapsevanemate hinnangud kiusamise kohta eelkooliealistel lastel. Uurimistulemustest võib järeldada, et esimesed kiusamisjuhtumid võivad leida aset juba eelkoolieas. Lapsevanemate arvamus näitas, et kiusamine ja konfliktid, ega ka kiusamine ja narritamine ei ole üks ja seesama. Kiusamisjuhtumite esinemine on probleem. Et vähendada kiusamisjuhtumeid lasteaias siis lasteaiaõpetaja ja lapsevanema koostöös on oluline jagada lastele kiusamisalast selgitustööd ning hoolitseda selle eest, et last ümbritseks positiivne õhkkond ja positiivsed suhted kaaslastega.

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Käesolevale uurimusele kehtis mitu piirangut. Uurimuse üheks kitsaskohaks oli väike valim, vähene lasteaedade arv, kes nõustus uuringus osalema ning mille tõttu ei saa uurimistulemusi üldistada. Tulevased uurimused peaksid võimalusel infot koguma rohkematelt eelkoolidelt, et kindlustada tulemuste üldistamise usaldusväärsus. Teiseks piiranguks oli käesolevas uurimuses, et naisterahvastest vastanute osakaal oli suurem, kui meesterahvaste ning suurema hulga naiste osalemine antud uurimuses võib viia “üldise rahvastiku” arvamuse vale esindamiseni. Edasistele uurijatele soovitan, et võetaks arvesse osalejate sugu ning ka taustaga seotud muutujaid (nt. haridus) nii andmeid kogudes kui ka analüüsides.

Hoolimata nimetatud piirangutest annab käesolev uurimus oma panuse teemasse, juhtides tähelepanu kiusamise nüanssidele eelkooli kontekstis, samuti sai uurija enesele huvipakkuval teemal küsimustele vastused. Need leiud rõhutavad koos käesoleva uurimusega, kui oluline on rääkida negatiivsest suhtumisest kiusajasse ja ohvritesse nii laste, lapsevanemate kui õpetajate seas.

TÄNUSÕNAD

Soovin tänada lasteaedade juhtkondi ning lapsevanemaid, kes uuringust osa võtsid. Samuti tänan enda lõputöö juhendajat toetava suhtumise eest.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Eliko Essmann

22.05.2018

Kasutatud kirjandus

- Aim, A. (2011). Kiusamise tähendus ja kiusamise ärahoidmise võimalused 5 - 6, 7 - 8 ja 10 - 11 aastaste laste hinnangul . Publitseerimata magistritöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Baum, H. (2003). *Ma ei mängi sinuga! Suhtlemine eemaletõrjutud ja põlatud lastega* (lk 6-9). Tallinn: Tormikivi kirjastus
- Bowden, C., Green, A. V. & Harcourt S. (2015). "It is everyone's problem": Parents' experiences of bullying. *New Zealand Journal of Psychology*, 44 (3), 4-15
- Cameron, L. D. & Kovac, B. V. (2016). An examination of parents' and preschool workers' perspectives on bullying in preschool. *Early Child Development and Care*, 186(12), 1961-1971.
- Gurian, M., & Ballew, C. A. (2004). Koolikord ja sellega seotud küsimused. *Poisid ja tüdrukud õpivad erinevalt. Käsiraamat õpetajatele* (lk 82). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Hansen, R. H., & Henriksen K. (2003). Kiusamisteooria. *Kiusupunn. Käsiraamat kiusamisest* (lk 82). Tallinn: Tervise Arengu Instituut
- Holmberg-Kalenius, T. (2009). Vaimne kiusamine hävitab. *Elu pärast koolikiusamist* (lk 19-20). Tallinn: Kirjastus Pegasus
- Houghton, B. (2000). *Hea laps. Kuidas sisendada lapsesse arusaamist heast ja kurjast* (lk 53-80). Tallinn: Varrak
- Humphrey, G., Crisp, R. B. (2008). Bullying affects us too: Parental responses to bullying at kindergarten. *Australian Journal of Early Childhood*, 33(1), 45-49.
- Jokinen, B. (2008). Mis ohvriga juhtub? K.Kotkas (Toim), *Kiusaja meie seas* (lk. 179-189). Tallinn: Kirjastus Varrak
- Kirves, L. & Sajaniemi, N. (2012). Bullying in early educational settings, *Early Child Development and Care*, 182(3-4), 383-400.
- Korp, E., Leppiman, A., Meres, T., & Vaher, A. (2002). Koolikiusamine. Laste käitumishäired. *Laps – Elu, probleemid ja lahendused* (lk 85-88). Tallinn Dispak
- Kõiv, K. (1997). Medali kaks poolt ehk ohvrite ja kiusajate kindlaksmääramine nooremas koolieas. I. Kraav, & K. Kõiv (Toim), *Lapse probleemid ja probleemid lapsega. Artiklite kogumik* (lk 62–71). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kõiv, K. (1999). Kiusamise mõiste ja põhjused. A. Praks (Toim), *Rohkem koolirõõmu*.

- Konverents kiusamisest*. Tallinn: Eesti Noorsotöö Keskus Noorteliikumine TORE
- Kõiv, K. (2001). *Mida teha siis, kui sinu laps...ehk väike nõuanderaamat lapsevanematele*. Tallinn: Lastekaitse Liit
- Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine kooli personali ja lapsevanemate poolt*. Tartu: OÜ Vali Press trükikoda
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk
- Monks, C. P., & Smith, P. K. (2006). Definitions of bullying: Age differences in understanding of the term, and the role of experience, *British Journal of Developmental Psychology*, 24, 801–821.
- Niilberg, T. (2003). Eesti laste tõrjutus algklassides. *Sotsiaalpsühholoogia aktuaalseid probleeme* (lk 13-28). Tallinn: Akadeemia Nord toimetised
- Perren, S., & Alsaker, F. D. (2006). Social behavior and peer relationships of victims, bully-victims, and bullies in kindergarten, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 47(1), 45–57.
- Rogers, B. (2008). Viha ja kiusamisprobleemidega toimetulek. *Taasleitud käitumine* (lk 174-175). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Saarits, Ü. (2005). Sotsiaalne areng ja kasvatus. *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 67-68). Tartu: AS Atlex
- Sharp, S., & Smith, K. P. (2004). Mis on kiusamine? I. Kuk (Toim.), *Võitlus koolikiusamisega. Juhiseid turvalise koolikeskkonna loomiseks* (lk 13-16). Tartu: El Paradiso.
- Smorti, A., Menesini, E., & Smith, P. K. (2003). Parents' Definitions of Children's Bullying in a Five-Country Comparison, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34, 417-431.
- Sullivan, K, Cleary, M., Sullivan, G. (2004). Mida me teame koolikiusamisest? K. Krondel (Toim.), *Kiusamine koolis* (lk 21). AS Atlex
- Vlaschou, M., Andreou, E., Botsoglou, K., & Didaskalou, E. (2011). Bully/victim problems among preschool children: a review of current research evidence, *Educational Psychology Review*, 23, 329–358.
- Woolfson C, R. (2004). *Miks lapsed nii käituvad? Käsiraamat positiivsete kasvatusoskuste edendamiseks*. Tallinn: Varrak

Lisa 1. Ankeetküsimustik

Hea vastaja, lapsevanem !

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala kolmanda kursuse üliõpilane Eliko Essmann ning palun teie abi uurimistöö kootamisel.

Kirjutan oma bakalaureusetööd teemal „Kiusamise esinemine eelkoolieas lastevanemate hinnangul“.

Küsitlusele vastamine on anonüümne ning andmete kasutamist ei seostata konkreetse isikuga.

Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 15 minutit.

Ette tänades,

Eliko Essmann

elikoessmann91@gmail.com

Sugu: Naine / Mees

Teie vanus: ☐ <21 ☐ 22-25 ☐ 26-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ 41-45
☐ 46-50 ☐ >50

Haridustase: Põhiharidus / Keskkooliharidus / Kutseharidus / Kõrgharidus

Mitu last on teie peres?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ >11

Mitu eelkooliealist last on teie peres?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ >11

Mil määral olete Te nõus allpool toodud väitega? Tehke palun ristike Teile sobivasse kohta igal hinnanguskaalal.

1. Kiusamist laste seas meie lasteaia ei esine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

2. Kui sageli olete te pealt näinud tõsiseid kiusamisjuhtumeid laste hulgas lasteaia?

Mitte kunagi 1-2-3-4-5-6-7 Väga sageli

3. Ma leian, et kiusamisega seonduva küsimused on liialdatud.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

4. Narritamist aetakse sageli segi kiusamisega.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

5. Lapse peaksid oskama mängides teiste lastepoolse kiusamisega hakkama saama.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

6. Me nimetame liiga kergekäeliselt kõiki konflikte kiusamiseks.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

7. Kiusamine on teiste laste välja jätmine mängust.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

8. Kiusamine on see, kui ohver tunneb, et teda kiusatakse.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

9. Tingimuslik ähvardamine (näiteks, *Kui sa seda ei tee..., siis ma ei mängi sinuga*) on kiusamine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

4. Ühekordne kiusamise juhtum on ka kiusamine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

5. Kiusamine on teise laste halbade sõnade ja nimedega nimetamine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

6. Kiusamine on teiste laste üle naermine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

7. Kiusamine on teiste laste asjade ära võtmine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

8. Kiusamine on teistele lastele füüsiliselt haiget tegemine (näiteks, löömine või tõukamine).

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

9. Kiusamine on ähvardamine (näiteks, *Ma löön sind*).

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

10. Kiusamine on teiste sundimine teha midagi, mida nad ei taha teha.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

11. Kiusamine on teiste laste kohta halbade asjade ütlemine.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

12. Lapsed lasteaias saavad aru, mida nad teevad kui nad teisi kiusavad.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

13. Kiusamine on siis ainult kiusamine, kui laps teeb seda tahtlikult.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

14. Kiusajad ei hooli kiusamise ohvritest.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

15. Kiusajad nadivad teistele haiget tegemist.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

16. Lastest, kes teisi kiusavad saavad täiskasvanuna kiusajad.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

17. Ma arvan, et lapsed, kes on kiusamise ohvrid, on selles natukene ise süüdi.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

18. Paljud kiusamise ohvrid on selle mõnikord ise ära teeninud.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

19. Lapsed, keda kiusatakse saaksid kiusamist kerge vaevaga vältida.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

20. Kiusamine poiste seas on teistsugune kui tüdrukute seas.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

21. Tüdrukute seas on kiusamist raskem avastada kui poiste seas.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

22. Tüdrukute seas on kiusamisega raskem toime tulla kui poiste seas.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

23. Kiusamine poiste seas on tõsisem kui tüdrukute seas.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

24. Kiusamine tüdrukute seas on tõsisem, kui poiste seas.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

25. Füüsiline kiusamine poiste seas on sagedasem, sest poisid on poisid.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

26. Teisi lapsi kiusates löövad ja tõukavad poisid sagedamini kui tüdrukud.

Täiesti vastu 1-2-3-4-5-6-7 Täiesti poolt

Mida võiks teie arvates teha, et kiusamist lasteaias laste vahel ei esineks?

.....
.....
.....

Suur tänu koostöö ja avameelsete vastuste eest, mis aitavad kaasa antud probleemi olemuse põhjalikumaks mõistmiseks ja analüüsimiseks. Tänan teid!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

1. Mina, Eliko Essmann (07.08.1991), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Lastevanemate hinnangud eelkooliealiste laste kiusamisele“, mille juhendaja on Kristi Kõiv,

1.2. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.3. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 22.05.2018